

פרק ה' שחר עלומיו

לתורה ולחופה / בצל רבותיו / דיינות ורבנות

1234567

1234567

1234567

לתורה ולחופה

ב"ק מוח"ז הגה"ק מוהר"ר שמואל יעקב קאפיל הכהן קליגסבערג זצ"ל נולד בעיר זעליחוב בערך בשנת תרי"ט לפ"ק, לאביו קט"ז הרב החסיד המפורסם ירא אלקים מרבים מו"ה בנימין דוב הכהן מזעליחוב זצ"ל ק"י, בהרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה ישראל מאיר הכהן – רב בשיליץ ומו"ץ בווארשא ק"י וחבר בבית דינו של הרה"ג רבי בעריש מייזעלס אבד"ק

קטז. היחוס והתוארים נעתקו מהקדמת המו"ל ספה"ק נחמד מזהב (דף י' ע"ב).

קיו. סיפרה האשה מרת רבקה לאה פישמן תחי', נכדת דודי הגה"ק רבי משה דוד הכהן מקאלושין זצ"ל, אחי רבי בנימין דוב, שדודה רבי בנימין דוב נהג חומרא בעצמו שלא אכל ולא טעם מידי בחג הפסח, חוץ ממה שבישל לעצמו כמה ביצים ותפוחי אדמה לפני החג, וגם בליל הסדר אכל מצה למצוה.

בסוף ימיו עלה לארה"ק ונתיישב בעיה"ק ירושלים תובב"א. תיכף בעלותו לירושלים לבש בלבוש המקובל שם, ולאחר שהי' שם רק זמן קצר כבר הכירו את גודל צדקתו וחסידותו, והי' מפורסם מאוד בארה"ק ונחשב כאחד מבני עלי. גם הי' חביב ונערץ בעיני כולם, ומחמת כן קראו אותו בלשון חיבה "דער פעטער בערל". – נפטר ט"ז סיון, ומנו"כ בהר הזיתים סמוך ממש אצל קבר האור החיים הק' זצ"ל, אבל הערביים הארורים ימ"ש עקרו ממקומם את כל המצבות שם, ולא ידע איש את קבורתו היום הזה.

השאר אחריו הי' בנים גדולים, ה"ה א) מוח"ז רבינו זצ"ל. ב) הגה"צ מו"ה מרדכי צבי הכהן זצ"ל אבד"ק סטאצק. חתנו של הרה"ק רבי דוד הלוי הורוויץ זצ"ל אבד"ק למאז, בן הרה"ח המפורסם רבי משולם זוסיא זצ"ל, בן הרה"צ רבי ישראל זצ"ל, בנו בכורו של הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זצ"ל. רבי זושא הנ"ל הי' חתן הרה"ק רבי יהודה לייב זצ"ל אבד"ק זאקילקוב בעמח"ס ליקוטי מהרי"ל. רבי דוד הנ"ל הי' חתן הרה"ח מו"ה משה הכהן קאשטנבוים ז"ל מביאלא, נכד הרה"ג המפורסם רבי יונה נחום הכהן זצ"ל אבד"ק סאכאטשוב, הנזכר לקמן. ג) הרה"ח ירא אלקים מרבים מו"ה שלום יחזקאל הכהן זצ"ל מזעליחוב. ד) הרה"ח ירא אלקים מרבים מו"ה ישראל מאיר הכהן זצ"ל מעיר לאדז, חתן הרה"ח המופלא מו"ה אברהם צוקר זצלה"ה, נכדו של הגה"ק א"א מו"ה עזיאל מייזליש זצלה"ה בעה"מ ספה"ק עץ הדעת טוב ומנורה הטהורה. ה) האברך המופלג בתורה ויראה מו"ה יצחק ארי' הכהן זצ"ל שנפטר בלא זש"ק ביום י"ג טבת שנת תר"ס לפ"ק באטוואצק ונקבר בעיר קארטשוב, ועל שמו קרא רבינו זצ"ל את אחד מספריו על התורה בשם "זכרון יצחק" למען להיות לו שם עולם וזכרון נצח.

קיו. עלה בידינו למצוא את שמו חתום על ג' הסכמות מהבי"ד דווארשא, ואלו הם: א) חומש מקראות גדולות עם פירושים: הכ"ד הבאים עה"ח ווארשא יום ב' ל"ז למ"טמונים תר"ך לפ"ק.

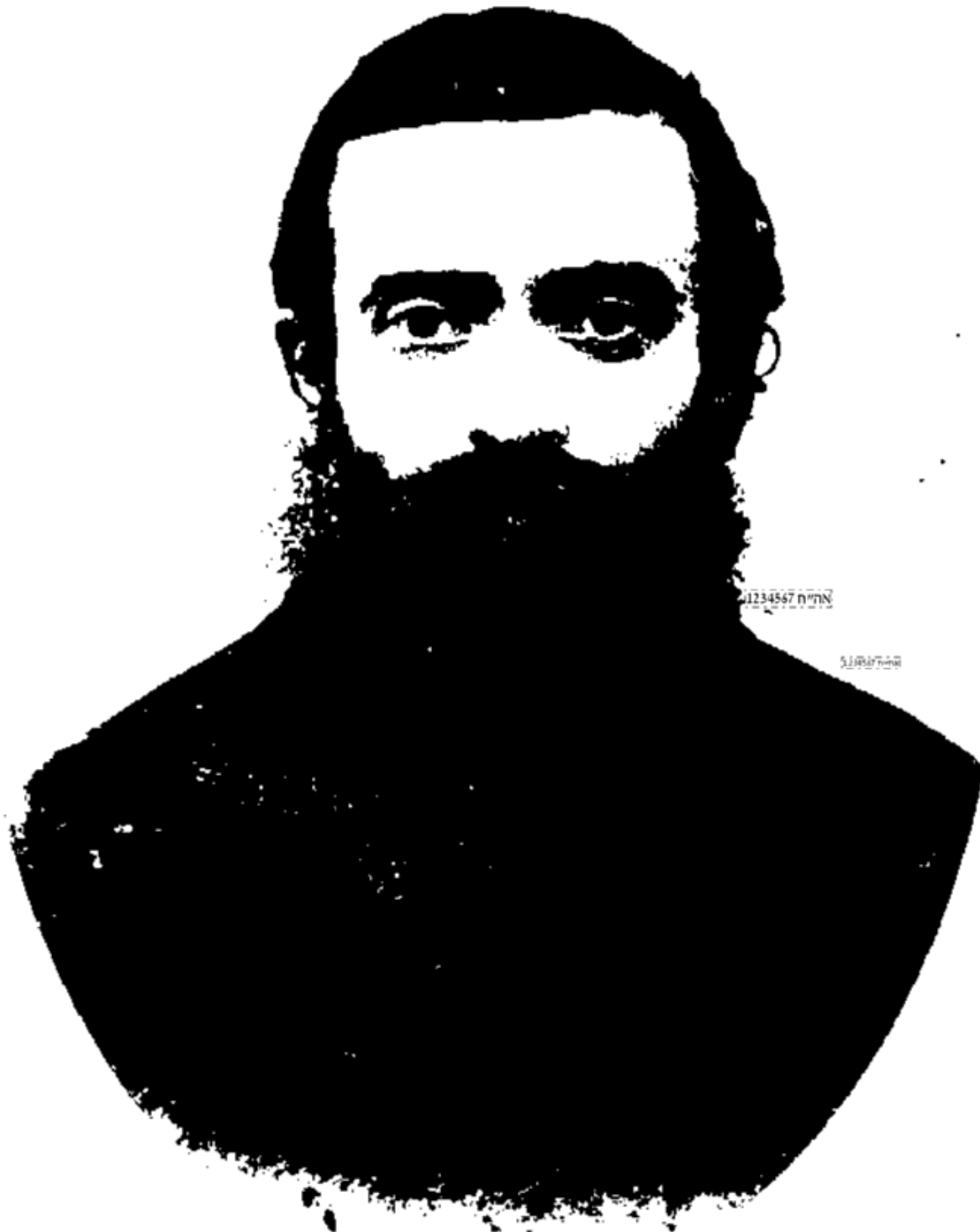
אוצר החכמה

אח"ח 1234567

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אח"ח 1234567

הגה"ק מרן שמואל יעקב קאפיל הכהן קליגסבערג זצ"ל
אבד"ק איוואנגראד וקאלושין

ווארשא — בן הרה"ח המפורסם מו"ה דוב בער פאדיליטץ-קליגסבערג
מביאלא זצ"ל ממשפחה רמה ונשגבה בישראל.

אמו הרבנית הצ' גיטא ע"ה היתה בת הרב הצדיק הקדוש מו"ה
מרדכי צבי ראובן זצללה"ה מזעליחוב, הנקרא ר' מאטיל זעליחובער, בן
הרב החסיד המפורסם הנגיד מו"ה שמואל ריישער מלובלין זצללה"ה,
והיה הרבנית הצ' צירל ע"ה קיט בת רבינו הקדוש איש אלקים אספקלריא

הק' ישראל מאיר במ"ד הכהן ז"ל מ"ץ פ"ק. (ב) ספר מבוא המסורה לרבי יוסף קלמן מקאסויע
(ווארשויא, תבר"ך): ישראל מאיר הכהן מ"ץ פ"ק שילעץ. (ג) ספר הנפש לרבי שם טוב פלקיירה
ז"ל (ווארשא תרכ"ד): הבעה"ח ביום שלשים למ"ט מונים ברכת"א לפ"ק, הק' ישראל מאיר במ"ד
הכהן ז"ל מ"ץ משילעץ.

מנו"כ בביה"ח בעיר ווארשא, והיו נוסח המצבה (נעתק מספר נחלת עולמים להרב שמואל
יעונוין ע"ה, אות רל"א):

ימס כל לב ותדמע עין כל גבר.
שער יאחזהו כי גדול כים שבר.
רצוי לכל עמו ולכל הרי ישראל מכיריו.
אל שבתו על כס דין והוראה מנעוריו.
לא בחר שבתו אתנו ועלה בסער.
מי ישקנו מים מבאר "השיליעץ" אשר בשער.
איה הרב ר' ישראל מאיר יצעק זקן ונער.
יהמיו עליו ביגונם יפרשו כפים.
רוב שכרו הנחיל מהר ועלה השמים.
הרב המאודה"ג הצדיק החסיד ועניו
אהוב לכל אחיו ורצוי לעמו כקדש"ת
מ' ישראל מאיר ב"מ דוב הכהן ז"ל
מו"צ לעדתו בשיליעץ
נא"ע יום א' י"ג סיון תרכ"ז לפ"ק

נוסף לבנו מו"ה בנימין דוב הנ"ל, היו לו עוד שני בנים. האחד כבוד קדושת הגאון האמתי
הצדיק המפורסם פה מפיק מרגליות נ"י פ"ה ע"ה וכו' מו"ה משה דוד הכהן זצוקללה"ה אבד"ק
קאלשין והגליל, חתן הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל, ובעמ"ח חיבורים רבים יקרים מאוד
בדרוש ובפלפול שנשארו בכת"י, וחבל על דאבדין. והשני הרב המופלא מו"ה יצחק ז"ל שנפטר
בחיי אביו.

קיט. ז"ל ס' נפלאות הרבי אות קצ"ה: בתו של הרבי מלובלין זי"ע ה"ה הצנועה מ' צירלי אשת
הרב הישיש מ' שמואל מק' רישא, והוליד את הה"צ מ' יעקב קאפיל מלובלין (חתן חורגו של
המהר"ם מטשערנאביל כי אשתו בת שבע היתה בת ר' מאיר בעלה הראשון), ואת הה"צ ר'
מאטלי מזעליחוב, חותנו של הה"צ ר' אשר מפאריסוב, וממנה הוליד את הה"צ ר' מאיר שלום
מקאלושין, ועוד, וחותנו של הר"ר בנימין דוב אבי האחים הרה"ג מ' מרדכי צבי אבד"ק סטאצק (חתן
הג"מ דוד אבד"ק למאז בן הר"ר זושא בהר"ר ישראל), ומ' שמואל יעקב קאפיל אבד"ק קאלושין.

המאירה רשכבה"ג רבינו הק' הרבי מלובלין זצוקללה"ה קב, שידוע שהי' נכד השל"ה הקדוש, מגזע בני קרח.

הגאון מו"ה ישראל מאיר הכהן מווארשא הנ"ל הי' חתן הרבני הגביר מו"ה לייבוש מפראגא זצ"ל קבא, ואשת רבי לייבוש הצדיקת מרת דאבא ע"ה היתה נכדת הגאון מו"ה יונה נחום הכהן זצלה"ה אבד"ק סאכאטשוב אחיו של הש"ך זצ"ל וחתן הגאון המפורסם מו"ה אהרן שמואל קאידינובר זצלה"ה אבד"ק פפ"ד בעהמ"ס ברכת הזבח ותפארת שמואל. יחוסה נמשך ג"כ למעלה בקודש אל הגאון הקדוש מופ"ה הרבי ר' נפתלי כ"ץ זצלה"ה אבד"ק פוזנא ופראנקפורט בעל המחבר ספר סמיכת חכמים, שהי' נכד בעל פענח רזא ונכד המהר"ל מפראג, מצאצאי רבינו יהודה ליוואי הזקן מגזע רש"י והגאונים עד לאדוננו דוד מלך ישראל.

הרב מו"ה בערל פאדאליטץ הנ"ל הי' חתן הגביר המפורסם מו"ה יצחק קליגסבערג מביאלא זצ"ל קכב (בן הרב הגאון רבי זעליג זצ"ל), שהי' דור ששי להש"ך זצ"ל, כי אשת רבי יצחק הרבנית הצ' אסתר ע"ה היתה בת הרב הגאון רבי ליבוש מקאסנאטין זצ"ל, בן הרב הגאון רבי מרדכי הרב מקפארד זצ"ל, ואשת

קב. בקשר לשידוך זה שמעתי מכ"ק אאמור"ר זצ"ל: פעם נכנסה אשה אלמנה אחת מעיר רישא לרבינו הקדוש מלובלין זצ"ל ופרצה בבכיות נוראות על שקשה עליה למצוא זיווג טוב והגון עבור בנה היתום שהוא עילוי ולמדן גדול. הגה"ק מלובלין שמע את דבריה, וכעבור רגע הסתכל בתוך ה"קוויטל" ושאל אותה: מי יהי' לבנך זיווג טוב והגון, ענתה ואמרה: כמו הרבי. אז אמר לה הגה"ק מלובלין: הלא יש לי בת, והאם תהי' בתי המושלמת זיווג הגון עבור בנך. האשה לא חשבה הרבה, ותיכף ומיד ענתה ואמרה: כן. אמר לה הגה"ק מלובלין: אם כן נקרא לנערה ונשתה לחיים, וכן עשו, ואיחלו מזל טוב זל"ז, ונגמר השידוך.

קבא. אבי הגביר החסיד מו"ה נפתלי געסטל ז"ל מפראגא, שהי' חותנו של הגביר המפורסם המופלא הח' מו"ה צבי גראהמאן ז"ל מיקירי ואלופי עיר ווארשא. מו"ה נפתלי ז"ל הי' מחו' של הגאון האדיר המפורסם מו"ה ישראל יהושע זצ"ל אבד"ק קוטנא בעהמ"ס ישועות ישראל, ומחו' של הגאון החסיד מו"ה אלעזר הכהן זצלה"ה אבד"ק סאכאטשוב בעהמ"ס אבות דר"א וחידושי מהרא"ך.

קכב. אביהם של ד' אחים מפורסמים בעולם ה"ה א) הרב הגאון מו"ה נח קליגסבערג זצ"ל אבד"ק לענטשנא, מחו' של הגה"ק והטהור מופ"ה מוהרש"ל מלענטשנא זצוקללה"ה, כי בנו הרב המופלג גדול בתורה מו"ה משה ליב קליגסבערג זצ"ל (נפטר בירושלים עיה"ק תובב"א) הי' חתנו של הגה"ק מלענטשנא זצוק"ל. — הרב מו"ה משה ליב זצ"ל הי' חותנו של הגאון הגדול המפורסם מו"ה שמואל ליב ז"ק זצ"ל אבד"ק ביאלא דליטא. ב) הרב הגביר וגדול בתורה מו"ה מרדכי קליגסבערג זצ"ל מביאלא, אביו של הגאון המפורסם מו"ה ליבוש קליגסבערג מביאלא. ג) הרב החסיד ירא אלקים מרבים מו"ה יעקב קליגסבערג זצ"ל מעיר גיריזא. ד) הרב הנגיד הח' וכו' מו"ה נחמן קליגסבערג מביאלא. — אחותם הרבנית הצ' אשת מו"ה בערל הנ"ל הי' שמה רחל ע"ה. (מתחילה הי' כינוי שלו 'פאדאליטץ' ואח"כ כשנעשה גיסם של הני אחי הסב שמו ג"כ ל'קליגסבערג' כשם גיסיו האחים הנעימים).

הרב מקפארד הרבנית הצ' נחמה ע"ה היתה בת הג"ר נחמן הרב משקוד זצ"ל, בן הרב הגאון רבי ליבוש זצ"ל, בן הרב הגאון רבי יצחק ראטנער זצ"ל (בן הרב הגאון רבי יעקב ראטנער זצ"ל), חתן רבינו שבתי בעל הש"ך זצ"ל. ואשת הרב משקוד הרבנית הצ' אסתר ע"ה היתה גם היא נכדת רבינו הש"ך ורבינו הרמ"א ז"ל קבג.

הרה"צ מו"ה מרדכי צבי ראובן הנ"ל הי' חתן הרב הגביר החכם השלם החסיד המפורסם מו"ה שמואל זצ"ל, הנקרא ר' שמעלקא מזעליחוב, בן הרב הגאון המפורסם מו"ה אברהם זצ"ל אבד"ק פארציווא (מגזע בעל הלבושים, שהיו ארבעים דורות זה אחר זה כולם רבנים), וחתן הרב הגאון המפורסם מו"ה אביגדור זצוקללה"ה אבד"ק זעליחוב (תלמידו של כ"ק הגאון הקדוש אספקלריא המאירה בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זצלה"ה ומחותנו של הגה"ק המפורסם מו"ה עוזיאל מייזליש זצלה"ה בעל מחבר הספרים עץ הדעת טוב ומנורה הטהורה) קבד.

הרבנית

קבג. נעתק מספר רמזי דחכמתא עמוד 128.

קבד. מחתונה זו, של רבי מרדכי צבי ראובן (הנקרא ר' מאטילי זעליחובער) שנתקיימה בעיר זעליחוב, והיתה נחשבת לחתונה גדולה ומיוחדת במינה, יש לנו תיאור מלא בקונטרס זכר עולם יהיה צדיק, הנספח לספר ברוך מבנים (להרב רבי אברהם זוסמאן מזעליחוב זצ"ל שו"ב דלאנדאן הבירה בעמח"ס בית אברהם על יו"ד, ויעש אברהם, ועוד), וכדאי להעתיקו. וז"ל שם בדף מ"ט: ואסיים בשמחה של חתונה מה שאני זוכר כשאני הייתי טליא כבן שבעה או כבן שמונה שנים היה חתונה גדולה בזעליחוב (האי עלמא כבי הלולא דמי) שרבינו הקדוש ר' יעקב יצחק מלובלין נבג"מ זיע"א נתחתן בנכדו היקר והנעלה ר' מאטילי (כך היה נקרא בעת ההיא) עם בת [הרה"צ רבי שמואל הנקרא ר' שמעלקא מזעליחוב זצ"ל חתן הרב הקצין ר' אביגדור [אבד"ק] מזעליחוב. והחתונה היה בזעליחוב. והיו שם על החתונה המגיד הקדוש הזקן והטהור רבינו ישראל מקאזניץ נבג"מ זיע"א וגם רבינו מלובלין הנ"ל, וגם גדולי תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם וחסידים הרבה מרחוק ומקרוב אין מספר להם, וכל בתי העיר לא היו מספיקין להם וכמעט שהיו שוכבים בחצות. והחתונה היה ביום ו' עש"ק. ובשבעה שלפניו באו לזעליחוב גדולי תלמידיהם (והרבה חסידים עמהם) ולפרוש שמות הגדולים איני זוכר רק את הצדיק רבינו יעקב שמעון [הוא הרה"ק ר' שמעון אשכנזי זצ"ל הנקרא ר' שמעון דייטש], מחמת שהקדושים הנ"ל עשו לו בעת ההיא להיות לרב בזעליחוב על תנאי כשיסכים עליו הרב הגאון איש אלקי רבינו לוי יצחק מברדיטשוב נבג"מ זיע"א כי הרבנות מזעליחוב היה שייך לו, וכתבו וחתמו לו הקדושים הנ"ל את כתב הרבנות שלו ושלחו לברדיטשוב ובקשו ממנו עבורו שיסכים גם הוא עמהם ושימחול לו את הרבנות ושיחתום גם הוא בעצמו את הכתב הרבנות, וכן עשה, ונשאר הוא לרב הרבה שנים אח"ז בזעליחוב, ולכן אני זוכר אותו מזולתו.

וביום הרביעי שלפני החתונה בא רבינו מלובלין לזעליחוב ויצאו לקראתו כל הגדולים והרבה חסידים וכל גדולי העיר בעגלות וברגלים יותר מפרסה ויבואו בערב אתו להעיר בשמחה ויסובו אותו עם העגלות את החניות שהמה עומדים באמצע השוק הרבה פעמים באבוקות גדולות ובכל חלונות הבתים היו נרות דולקין, והשמחה שהיה אז בכל העיר

כנראה נקרא שמו של רבינו, שמואל יעקב קאפיל, על שמות ב' זקניו הקדושים, ה"ה הרב החסיד המפורסם הנגיד מו"ה שמואל ריישער מלובלין הנ"ל חתן רבינו הקדוש מלובלין, ועל שם הגאון הקדוש המפורסם מו"ה יעקב קאפיל מליקאווא זצ"ל, זקנו של הה"ק מלובלין זי"ע.

1234567

מימי נעוריו לא פסק פומיה מגירסא ומלכתוב חידושים. שמעו של הילד החריף הלך בכל המדינות, והי' מפורסם לעילוי גדול קכה. אנשי העיר ראו שכיסי בגדיו הם תמיד מלאים וגדושים, פעם אחת בדקו את כיסיו, ובמקום למצוא אבני שחוק כמו אצל שאר הילדים בני גילו, מצאו את כיסיו מלאים גליונות של חידושים ופלפולים יקרים. בשנת תרל"ב בהיותו בחור בר מצוה בן י"ג שנה כבר הי' מלא וגדוש ובעל מחדש חידושים נפלאים.

אין לשער ואין לספר וכ"ש לכתבו. וביום שלאחריו בא המגיד הזקן והקדוש מקאזניץ הנ"ל, ועשו לו ג"כ כל הכבוד הנזכר שעשו אתמול. זאת איני זוכר כעת אם רבינו הקדוש מלובלין ג"כ יצא עמהם לקראתו או לא.

וביום הששי אחר חצות היום היה החופה לפני בית הכנסת. ואני זוכר שבאותו היום היו החוצות מלוכלכות והיו מניחין קרשים על הארץ מבית אכסניא של הרב המגיד הקדוש עד פתח בית הכנסת, ואני ראיתי בעיני שהמגיד הקדוש היה הולך על הקרשים והרב הצדיק ר' יעקב שמעון הנ"ל הלך בצדו בתוך הליכלוך ואחז בידו הימנית של המגיד הקדוש, וגדול אחר הלך בהליכלוך בצד השנית ואחז ביד שמאלו של המגיד הקדוש.

ברכות אירוסין ונשואין היה מברך המגיד הקדוש, וקריאת הכתובה היה רבינו הקדוש מלובלין קורא (המגיד הקדוש היה איש נמוך וזקן יותר מרבינו הקדוש מלובלין). בשלשה סעודות שבת קודש לא היו שני הקדושים אוכלים בבית אחד ביחד רק נפרדים היו, שכל אחד ואחד היה אוכל בבית אכסניא שלו. ובאיזה מקום התפללו בשבת בלילה ובבוקר איני זוכר כעת. וקודם תפלת מנחה של שבת היה המגיד הקדוש מקאזניץ בא לבית הכנסת ודרש שם על הבימה, וגם רבינו הקדוש מלובלין היה נמי שם בבית הכנסת ושמע הדרשה, ובעיני ראיתי זאת, זי"ע ועכ"י אמן ואמן. ואף כי זה המעשה הוא קרוב לששים שנה מאז עד כעת שנת תרכ"ח, ברוך השם אני זוכרו רובו בטוב כמו שהיה אתמול, וכל מה שכתבתי הוא אמת ויציב. וכשם שזכיתי לראות בשמחת זאת החתונה הנ"ל כך השי"ת יזכה אותי וכל בני ישראל לראות בשמחת בנין ירושלים ובית המקדש במהרה בימינו אמן ואמן, עכ"ל.

קכה. כ"כ גם בספר זעליחוב, דף 37.

בשנת תרל"ג בהיותו בן י"ד שנה לקחו הגאון החסיד הנגיד המפורסם מו"ה משה אליקים בריעה אייכענבוים זצ"ל מקאזניץ ק"י לחתן עבור בתו המושלמת הרבה"צ שרה ע"ה.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

חותנו הגה"ח מו"ה משה אליקים בריעה, הי' בנו של הרב החסיד מו"ה ישראל שלמה זצ"ל, בן הרב המופלג החסיד מו"ה יעקב יואל זצ"ל, בן הרב הצדיק מו"ה מרדכי זצ"ל, חתן הרה"ק מרן אברהם יהושע העשיל זצוק"ל אבד"ק אפטא בעה"מ ספר אוהב ישראל, שהי' נכדם של הגאונים המפורסמים מו"ה חיים ר' מעשילס מלובלין זצ"ל, מו"ה מענדל מרגליות זצ"ל אבד"ק פרעמסלא, השר מו"ה שאול וואהל זצ"ל, מהר"ם פדוואה זצ"ל, מהר"ם מלובלין זצ"ל, הרבי ר' העשיל זצ"ל ועוד גדולי עולם.

אוצר החכמה

הרב החסיד מו"ה יעקב יואל הנ"ל הי' חתן הרה"ק מו"ה משה אליקים בריעה זצוק"ל מ"מ דק"ק קאזעניץ בעה"מ ספרי באר משה ועוד, בן הרה"ק מרן רבי ישראל זצוק"ל המגיד מקאזעניץ (בעמח"ס עבודת ישראל ועוד ספרים קדושים), ואשת הרה"ק הבאר משה מקאזניץ (בזיוו"ר) הרבנית הצ' לאה ע"ה היתה בת הרה"ק מו"ה יהודה ליב הכהן זצוק"ל מהאניפאליע ק"י, מתלמידי מרן רשכבה"ג הרה"ק המגיד ממעזריטש זצוק"ל (וחברו של הגאון הקדוש הרבי ר' זושא זצוק"ל ושניהם היו בעיר האניפאליע), ומחבר ספר הקדוש אור הגנוז על התורה וס' וזאת ליהודה על משניות.

קבו. הי' אדם חשוב ונכבד בקהלתו, ואף שרצו לקבל מרותו ולמנותו לרב, בהיותו ראוי לאותה איצטלא, השתמט מהם, ובחר לסחור ביינות, והבעלי-בתים שרצו להחזיקו השתדלו לקנות את יינותיהם אצלו.

קבו. הי' איש קדוש ונורא. הרה"ק מו"ה מרדכי מטשערנאביל זצ"ל כותב בהסכמתו על ספרו אור הגנוז: כתבי קודש שיצא מפי הכהן הגדול בקדושה ובטהרה, הוא ניהו כבוד הרב הקדוש בוצינא קדישא אור עולם באוצר החיים, טמון וגנוז בגן עדן העליון וכו'. – הגה"ק אבד"ק צאנז זצ"ל כותב עליו: הרב הגאון הק', ובגוף החיבור היקר הזה אין צריך הסכמה, כי מי לא ידע גדול קדושתו ועוצם חריפותו של המחבר הקדוש הזה.

בספר מגן אברהם להרה"ק המגיד מטריסק זצ"ל, כתוב ברמזי פורים, וז"ל: שמעתי מאמור"ר [הרה"ק מו"ה מרדכי מטשערנאביל] זצוק"ל שאמר שבעת שהי' בהאניפאללע על קברי הצדיקים הרב המגיד הגדול [ממעזריטש], והה"ק ר' זושיא, והה"ק ר' ליב כהן זצוקללה"ה, הריח שמה ריח של ג"ע.

לאחר חתונתו הי' סמוך זמן מה על שלחן חותנו בעיר קאזניץ קכח, ושם עלה מעלות רמות ונשגבות והשלים את עצמו בתורה הקדושה וביראה הטהורה, עד שקנה לו שם טוב, בקוראי שמו "העילוי מקאזניץ" קכט.

[אורח החכמה 1234567]

בשנת תר"מ בערך, בהיותו בן כ"א שנה, כשהי' צריך לעמוד לצבא, כבר היתה לו משפחה עם ששה בנות, ומטעם זה פטרוהו לשלום. והמשיך בלימודו והתמיד בתורה בלי מפריע יומם ולילה.

[אורח החכמה]

בצל רבותיו

רבינו למד ושימש בהוראה אצל דודו – אחי אביו – הגאון הקדוש אדמו"ר מו"ה משה דוד הכהן קליגסבערג אבד"ק קאלושין זצ"ל קל. רבו אהב אותו מאד, וחיבה יתירה נודעת לו ממנו עד שמינה אותו להיות שומר על אתרוג שלו, דבר שלא הניח לשום אדם לעשות. גם נסע אל הרה"ק מו"ה דוד צבי זצ"ל מעיר חדש, ניישטאט, בנו של הרה"ק מו"ה יחזקאל מקאזמיר זצ"ל. אל רבו זה התחיל לנסוע בהיותו ילד בן תשע, והמשיך כל השנים גם בהיותו אברך, כאשר נסע אליו כמעט על כל יו"ט והי' מאוכלי שלחנו קלא.

[אורח החכמה 1234567]

[אורח החכמה]

נוסף לאלה הי' רבינו מקורב מאוד גם להרה"ק מו"ה אהרן מנחם מענדל (גוטערמאן) מראדזימין זצ"ל קלב, וגם הוא הראה לו חיבה יתירה

קכח. וכן כתב בהקדמתו על הס' נחמד מזהב שהכתבים [של הספר] באו לידו בעוד היותו בקאזניץ. קכט. ספר קאלושין, דף 99.

קל. כך מעיד בעצמו בריש הקדמתו לספה"ק נחמד מזהב, וז"ל: "זכרתי ימים מקדם בהלו נרו עלי ראשי עת יצקתי מים על ידי דודי מו"ר הרב הגאון הגדול הצדיק המפורסם תפארת ישראל פ"ה עה"י פה מפיך מרגליות כו' כק"ש מו"ה משה דוד הכהן זצלה"ה אבד"ק קאלושין והגליל אזני שמעה תורת חכם מקור מים חיים מעין הנובע בתוה"ק וכו'".

קלא. כן כותב רבינו בהקדמתו לספה"ק חמדת דוד, וז"ל, והנה מעודי מבן תשע שנים לקחני אאמו"ר זצ"ל אתו להסתופף בצלו של הקודש, וחיבה יתירה נודעת לי ממנו ז"ל, עד כי בהיותי בן י"א קרא אותי ביחד עם נכדו הרב הצדיק המפורסם מו"ה יעקב זצלה"ה (הוא הה"צ רבי יעקב ב"ר משה יוסף מיאבלונג זצ"ל) ביוהכ"פ ונתן לי בעצמו לאכול, ובהיותי אברך הייתי מאוכלי שלחנו, וכמעט בכל הימים טובים הייתי אצלו וכו'.

קלב. בן הרה"ק רבי שלמה זצ"ל בן הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזימין זצ"ל. תלמיד מובהק להרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זצ"ל. נולד ח"י אלול שנת תר"ך. בזו"ר הי' חתן הרה"ק רבי יצחק יעקב

ושלח לו על הוצאות הדרך כדי שיבא אצלו, וגם נתן לו לסדר את כתביו הרבים ושילם לו בעד עבודתו. אצל רבו זה זכה להיות מן היחידים בשבת האחרונה לחייו עלי אדמות קלג.

הפסוק

לפסוק

הפסוק

דיינות ורבנות

שמעו של רבינו הלך לפניו בכל המדינה כעילוי גדול ולמדן נפלא. ובגיל צעיר מאוד בשנת תרל"ה בערך, בהיותו בן ט"ו או ט"ז שנה, לקחו דודו – אחי אביו – ורבו מו"ה משה דוד הכהן מקאלושין זצ"ל הנ"ל לשמש בתור דיין ומורה צדק בעירו. גם אחר פטירת דודו שימש שם כדומ"ץ אצל הרה"ק בעל נהר שלום מקאלושין זצ"ל קלד. וישב שם בערך כ"ג שנה.

בשנת תרנ"ח קלה נקרא לכהן פאר כרב אבד"ק בעיר איוואנגראד-מאדויץ קלד והי' משמש שם את עם ה' יותר מי"ב שנים קלד.

הפסוק

מביאלא זצ"ל, ובזו"ש חתן הרה"ק רבי יעקב משה מקאמארנא זצ"ל. חיבר הספרים חינוך הבנים, צמח מנחם על הגדה של פסח, עלים לתרופה עמ"ס ביצה, וגם השאיר אחריו בכתובים יותר ממאה ספרים. נפטר ט' אלול שנת תרצ"ד לפ"ק. לא הניח אחריו בנים ל"ע.

אוצר החכמה

קלג. כן כתוב בספר תועפות רא"ם (תולדות הה"ק מראדזימין זצ"ל, ווארשא תרצ"ו לפ"ק) אות כ"ד (והובא בהקדמה לספר דורש לציון, דף ע"ז), ח"ל: "הדברי תורה האחרונים לימי חייו אתנו בעוה"ז קודם שנסתלק מהאי עלמא הי' בש"ק פרשת ראה בסעודה שלישית כשהי' מוטל על ערש דוי שהי' לו יסורים גדולים כל יום השבת הזה, ואעפ"כ הי' יושב על שולחנו הטהור יושב במטתו, ורק שלא היו החסידים מסובים על השולחן, רק הרב הגאון מוה"ר שמואל ז"ל האבד"ק קאלישין וכו".

קלד. בהסכמתו משנת תרנ"ה על ספר זכרון בספר ואבן ספיר (להג"ר יוסף ספיר שטיין ז"ל בבריסק דליטא – ברדיטשוב תרנ"ח) חותם: יום א' תרנ"ה, חונה פה ק"ק קאלשין פלך ווארשא, נאום שמואל יעקב קאפיל הכהן קליגסבערג מוצ"ד דפה קאלשין בפקודת אדמו"ר הרב הצ' ר' מאיר שלום שליט"א חונה פה קאלשין, ומקודם הי' מושבו בגראוולין, נכד הרה"צ הק' הנקרא יוד, ובחתימת ידו היקרה חתם א"ע בין הפרענומיראנטין של הבע"ב דקאלשין מחמת ענותנותו, עכ"ל.

קלה. בהסכמת רבינו על הס' עץ חיים (להרב חיים דוב שו"ב בעיר אסטראלענקא) חותם: ועש"ק לסדר חקת התורה תרנ"ט לפ"ק פה איוואנגראד יע"א. נאום שמואל יעקב קאפיל קליגסבערג החופק"ק הנ"ל. אולם בספר בנין יהושע (להרה"ג רבי יהושע אלטר ווילדמאן זצ"ל אבד"ק קאנסקאוואליא) מביא פלפול ארוך בחידושיו במס' שבת בסוגיא דכבתה, וכתב שם בזה"ל: העתקה מכי"ק ידידי הרב הגאון המפורסם וכו' מוה"ר ר' שמואל אבדק"ק מאדויץ שליט"א. ועל שער הספר נכתב שנדפס בשנת וילנ' יהושע במחנה ההלכה לפ"ק, וזה עולה בגימט' שנת תרנ"ז לפ"ק, נמצא

ספר

שיב גיטין

על סדר שמות נישן שמיד רבני בעל הסדר בית שמואל. ונח כחור
לסדר נח של האנן ר' מיכל ר' חזקיה. אשר על חזר האנן המכונה
רב ועצום מאור חגלה סרא דבולא תלמודא. שמעתיה בפסידו דרבנן כולא
דמא. חכם חזקים גבא חזקים. דוד מנוע אבני שיש מורד, בקשית
מיה זלמן מרגליות ולוח מבראד:

חלק ראשון

שמות אנשים

אשר הוא נשן מאד לכל רב וסורה כי סמלערי ספר הנה לא ידע שום מנהג את
נח פנה ונח, נרפם לכת סחורש בשם עין פנהלה נרפם הנרפם מהשיכרפם
שעלו ברפוסים חראשונים:

בהנחת השמות היה הריא וואלדען בווארשא. והרש לעזון סק ספרי ווילנא.
הרם קרקעם סבארישעס. והרש מרגליות סבארישעס.

ווארשא

ברפם של יוסף לעבענזאט

שנת תרמ"ד

בדפוס דוד
ברפוס דוד
נח

ТИВЪ ГИТИНЪ

д. е. Статьи относящіяся къ разводнымъ листамъ

Сочинение Эфраима Маниса

въ Типографіи Юлифа Лебенсона Улицы Францискавской № 27

ВАРШАВА 1884

עם החותמות בהיותו מו"צ בקאלושין ובהיותו אבד"ק איזוואנגראד
תודה לש"ב הרב חיים ברוך הלברשטאם שליט"א שהמציאו לנו

שכבר בשנת תרנ"ז הי' רבינו אבד"ק שם, אבל אולי יש איזה טעות הדפוס בשנת הנ"ל, כי עוד נכתב על שער הספר שנדפס בשנת 1898, דהיינו בין חודש טבת שנת תרנ"ח לטבת שנת תרנ"ט. ולפי"ז אולי כוונת הגימטריא הנ"ל הוא עה"כ, וזה יהי' שנת תרנ"ח לפ"ק. עכ"פ יוצא שבשנת תרנ"ח כבר ישב רבינו על כסא רבנות מאדויץ.

קלו. איוואנגראד-דעמבלין-מאדויץ, היא עיר אחת. שם העיר הי' איוואנגראד, וגם קראו לה מאדויץ. ודעמבלין הי' שמו של מבצר הצבאי שעמד שם, ולכן קראו לעתים גם להעיר בשם זה. מפני זה נמצא פעמים שרבינו מתואר כאבד"ק מאדויץ או דעמבלין. (כגון בהפרענומערנטן בסוף הספר נהר שלום אצל העיר מאדויץ כתוב: הרב ר' שמואל יעקב קאפיל הכהן קליגסבערג, האב"ד).

קלו. ראוי לציין דבר פלא שהי' בעיר איוואנגראד בעת שכינה שם מוח"ז זצ"ל, וז"ל ספר בית צדיק:

אמר הצעיר אליעזר צבי [ציגעלמאן] המביא לבית הדפוס ספר הנוכחי, כדי לזכות את הרבים מצאתי לנכון להדפיס פה את המעשה נורא אשר קרה בעירנו, עיר מולדתי מאדויץ הנקרא איוואנגראד יע"א.

הנה זה כעשרים שנים נחלה שם איש אחד מפשוטי המון עם הנקרא בפי כל משה'לי גלעזער נ"י על רגל אחד, ונמשכה מחלתו איזה שנים רצופים עד כי הרופאים אומרים נואש למחלתו, היות כי הוא מסוכן אף אם יסורו ממנו את רגלו, מפני שנעשה מחומם (בראנדיק), אשר זאת היא סכנה נשקפת לכל גופו כמובן. ואאמו"ר מוהר"ר נח ציגעלמאן נ"י אהב אותו מאוד מפני היותו איש נאמן ויקר רוח ירא ה' באמת והצנע לכת עם ה' אלקינו, ומעודו הוא מהנעלבים ואינם עולבים, שכמעט קשה להשיג בין פשוטי עם איש תם וישר כמזהו, על כן כאשר הקול נשמע בעירנו מגודל מחלתו, וכאשר מצא אחר כך את בנו הגדול אצל הבאהן לרגלי עבודתו (עבודת מאליעריי) להביא טרף לביתו, צעק עליו מרה על אשר הוא עוסק במלאכה ואינו נוסע עם אביו לווארשא, כי אולי יעלה ביד הרופאים הגדולים משם להוציאו ממחלתו. והתנצל א"ע לפני אאמו"ר נ"י שאי אפשר לנסוע עמו לווארשא היות כי הוא תש כח מאוד, והוא שוכב על מטתו כמת בלי שום תנועות האברים, וקולו לא נשמע זה כמה ימים, שלפי דברי הרופאים רגעיו ספורים, ואם אך יטלטלו אותו ממקומו ימות תיכף בלי שום ספק, ולא יספיק לו הדרך לווארשא, לזאת טוב לנו יותר שימות על מטתו, כי מה' הוא הגזירה ואין להרהר אחריה [זאת הי' ביום ה' או ביום ו' עש"ק דרך נסיעת אאמו"ר נ"י מווארשא].

אחר זה אור ליום ב' אחר חצות לילה העיר ה"ר משה'לי נ"י את בתו הצעירה אשר שכבה לנגדו, ברוב תנועותיו, ורמז לה כי תבוא אצלו היות שיש לו מה לדבר עמה. והלכה תיכף אצלו, ואמר לה בקול נמוך מאוד (קול דממה דקה) כי תלך אל הדלת לראות אם הפתח פתוח, וכאשר חזרה אליו ואמרה שהדלת סגורה ומסוגר באין יוצא ואין בא, אזי תיכף נשתנה פניו כקרום, וצוה עליה שתחזור לישן. ואם כי גדלה שמחתה עד מאוד בזה ששמעה ממנו קול דברים אשר לא זכתה לזאת זה כמה ימים, עם כל זה לא הי' עוד ביכולתה לישן כל הלילה מפני גודל צערה שלא ידעה פשר דבר.

אחר כך כאשר רק האיר היום חזר וקרא אותה, וצוה עליה ללכת ולקרוא אצלו את הגבאים מחברה ביקור חולים (שהיו אז: א) ה"ר יוסף צבי פייכטענבוים ע"ה, ב) ה"ר יוסף יומטוב נ"י, ג) ה"ר שמעון איינזיצער נ"י הנקרא בפי כל ר' שמעון שניידער, ותמחר ותקרא את הגבאים הנ"ל.

ספר שמות

ספר שמות

ויהי כאשר אך ראה אותם רמזו להם כי יגשו אצלו, וגחן ולחש להם בזה הלשון: בחלומי, והנה זקן אחד עומד לנגדי ותוארו כתואר פני איש אלקים קדוש ונורא מאוד, זקנו מגודל, ואמר אלי בזה הלשון: דע כי עליך הי' משפט בשמים והי' עליך כמה מקטריגים עד ש^{אוצר החכמה}כמעט הי' נגזר מיתה עליך רחמנא ליצלן, אך אנכי עמדתי את עצמי כמו נד להיות למליץ יושר עבורך, ותהלה להשי"ת השתדלותי עמדה לי כי הוצאתי לצדק משפטך, ולזאת נשלחתי לגלות לפניך רפואתך מקודש. ורציתי עוד לבוא אצלך עוד ביום אתמול דהיינו מוצאי ש"ק, אולם הי' אצלך איזה איש אשר בגינו לא יכולתי לבוא לביתך עד היום (ר' משה'לי נ"י אמר כי הוא זוכר מי שהי' אצלו במוצאי שבת קודש אך שאינו רוצה לגלות בשום אופן). ותדע כי גם מה שזכית בדין זה כמה שנים על הספאווי שהי' לך ערב יום הכפורים (בדבר הגליאו שנמצא כי הי' חסר להמדה ממה שהי' עליו ליתן להמבצר, בהשתדלות שונאיו שעשו לו זאת בידים כידוע), אשר בל עורכי דינים אמרו אליך כי אי אפשר שתזכה בדין, הי' גם כן עבור השתדלותי היות כי אנכי עמדתי אצל המשפט וראיתי שיצא לצדק משפטך, ובטח תזכור גם כן כי איזה ימים קודם מחלתך היית יחידי בהמקוה, שאזי נגע לך משחית ברגלך, והצלחתך היה אשר נגע רק ברגלך כי אילו היה נוגע בראשך כבר היית מת.

מח"מ 1234567

על כן כעת עליך לשלוח עבור הגבאים מחברה ביקור חולים כי יבואו אליך, ותבקש מהם כי ישלחו לבי בני שישאל עבורך אמבטי אחת מבית המרחץ, וכן יתן לקבל עבורך מים מן המקוה כדי לעשות לך האמבטאות ממזי מקוה, ואם לא ירצה ליתן אזי ישלחו הגבאים להרב, ויאמרו לו כי אנכי צויתי ליתן, ואזי ישלח אליו הרב בפקודתו, ובטח יתן. כן ישלחו לקנות מבית המרקחת בעד חמשה קאפיק עניס קראפליס, ויבקשו שם כי יתנו להם מעט יותר ממנהגם כדי שיהי' די צורך לכל האמבטאות, ויעשו לך מהיום עד יום ה' ששה אמבטאות, דהיינו ביום ב' בבוקר אמבטי אחת ובלילה אמבטי שניה, וכן ביום ג' וביום ד', ויתנו באמבטי ראשונה שבעה קראפליס עניס, ובאמבטי שניה שמונה קראפליס עניס, ובאמבטי שלישית תשעה קראפליס עניס, ובאמבטי רביעית עשרה קראפליס עניס, ובאמבטי חמישית אחד עשר קראפליס עניס, ובאמבטי ששית שנים עשר קראפליס עניס. וקודם שיקבלו אותך ממטתך להאמבטי יקחו חמשה בקבוקים ריקנים וימלאום מן המים של האמבטי ויחתימום הדק היטב, ויניחום תוך מטתך תחת הכרים וכסתות כדי שלא להניח את מטתך ריקם, ואחר כך יקבלו אותך להאמבטי. וכאשר כבר תהי' בהאמבטי יקח אחד מן הגבאים כלי זכוכית אחת ויחזיקה עם חמשה אצבעותיו סמוך לפיה, ויציגה כך תוך האמבטי וישאב עמה מים, ויאמר: ויצא. אחר כך יחזור את ידו עם הכלי מן האמבטי ויהפוך את ידו עם הכלי ביחד, וישפוך ממנה את המים דרך ידו אל תוך האמבטי, ויאמר: ברק. אחר זה יחזירו אותך אל מטתך, ויקחו ממנה את הבקבוקאות המלאות מים וישפכו חזרה להאמבטי. והי' כאשר יעשו את הששה אמבטאות עפ"י האופנים הנ"ל אזי תהי' ביום ה' בבוקר בריא אולם, ותלך אז לטבול את עצמך במקוה, עכ"ל הזקן הנ"ל.

וכאשר גמר את דבריו הנ"ל נכנס כל כך אהבתו בלבי עד שאחזתיו ורציתי לנשקו, אכן הוא השמיט את עצמו מתוך ידי על כרחי (שלא לנשקו), ונעלם ממנו. ובתוך שנתי נדמה לי שברח דרך הפתח, על כן מרוב צערי והפחד נתעוררתי משנתי, וצויתי תיכף לבתי לראות אם הפתח פתוח או לא, והנה חלום.

כן סיפר ה"ר משה'לי להגבאים הנ"ל, אולם כאשר אחר כך נתפרסם השמועה בתוך העיר הי' זאת כמצחק בעיני כל שומע, ובפרט אצל הרופאים שהיו אצלו כפעם בפעם,

בעיר זו היתה לו ישיבה שהרביץ שם תורה לתלמידים, כמו שרואים ^{אוצר חכמה} בהחידושים שהדפיס חתנו וב"א הגה"צ רבי יעקב יצחק הכהן קליגסבערג זצ"ל אבד"ק גרעניץ, הנקרא בשם "ענף עץ אבות", ועל שער הספר כתב "אשר אמר לפני בני ישיבתו בחורי חמד בלימוד השיעור" קלח.

בעת היות רבינו רב העיר שם, השתתף עם שאר גדולי הרבנים, באסיפה גדולה שנקראה לעיר סאקאלוב לעמוד נגד פירצות בחומת הדת. ^{אוצר חכמה} מחמת חשיבות הענין — כי קבעו מסמרות בעיקרי הדת — כדאי להעתיק בשלימות את התיאור שניתן לאסיפה זו בעתון שבועי שי"ל בווארשא ^{תנ"ך חסידות 1234567} הנקרא 'הקול קול יעקב' (שנה שניה, גליון כ"ו, יום ה' פינחס י"ז תמוז שנת תרס"ח), וז"ל שם:

כינוס לצדיקים נאה

^{אוצר חכמה}

הד קול האסיפה הסאקאלאוית

מר משה תנחום ספרא דדינא מסאקולוב כותב אלינו פרטי-כל מהאספה, ואלו דבריו:

באמרם כי לא ילך ביום ה' למקוה מים, רק עוד מקודם יוליכו אותו למקוה ארץ משום שאמרו נואש למחלתו, ע"כ הלכו הגבאים אל הרב מרא דאתרא ה"ה הרב הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר שמואל יעקב קאפיל הכהן נ"י קליגסבערג (אשר כעת ראבד"ק לובלין) לספר לו את כל זאת, ולקבל ממנו רשות על זה. ואם אף כי גם הוא הי' מקטני אמנה על הדבר הזה, מאמין ואינו מאמין, עם כל זה נתן להם רשות. והלכו תיכף בזריזות נפלא לקיים את כל הנ"ל, וכן הי' באמת כי הבי בני לא רצה לשאול את האמבטי עד שהוכרחו לילך עוד הפעם להרב שישלח אליו בפקודתו, ואזי נתן תיכף את כל הצורך. ובעת שקבלו אותו לאמבטי ראשונה הי' ממש כמת רחמנא ליצלן כי לא יכול לנוע את עצמו, אכן אחר כך כאשר ישב איזה רגעים בהאמבטי נראה ההטבה מעט מעט, עד כי באמבטי שניה התחיל מעצמו לנוע את עצמו. ואמור"ר נ"י הי' בעצמו אצל האמבטי רביעית (ביום ג' לעת ערב) וראה איך שיצא בעצמו מן האמבטי, וראה גם כן איך שהגבאים עשו את כל מה שנצטוו באימה ויראה ופחד, ובאמת ביום ה' בוקר קם ממטתו ושב אל איתנו הראשון, אך לא הלך למקוה כאשר אמר לו הזקן מפני שירא מעין הרע. ועד היום הוא מתחרט על זה, היות כי אף שחזר אז לאיתנו עם כל זה עדיין הוא מרגיש כעת מעט כאב על רגלו ועל משענתו ילך, שהוא תולה זאת על אשר לא הלך למקוה ביום ה' כאשר נצטוה מפני אותו זקן.

הצעיר אליעזר צבי ציגעלמאן
בעהמח"ס עזר אליעזר

קלח. אחד מן התלמידים שם הי' הרה"ג ר' יוסף לעוו זצ"ל, כמו שכותב רבינו במכתב תשובה לחתנו הגה"צ רבי ישראל ניסן קופפערשטאך זצ"ל אבד"ק מאקאווא (ב' ויצא תרפ"א), ובסופו כותב:

¹²³⁴⁵⁶⁷

ביום א' וב' דר"ח תמוז התאספו לפה הרבנים מפלך שעדליץ רובם ככולם לבית אדמו"ר הגאון הקדוש מו"ה יצחק זעליג [מארגענשטערן] האב"ד דקהלתנו. גם באו הרבנים מנאווימינסק ואיוואנגראד אשר המה תחת פלכים אחרים.

המו"מ של האספה נמשכה שני ימים, תחת נשיאות הרב הגאון מקהלתנו, נתקבלו החלטות האלו:

¹²³⁴⁵⁶⁷

¹²³⁴⁵⁶⁷

(א) שיהי' חינוך הנערים תחת השגחת הרב דמתא החרדי, או ע"י באי כחו המלמדים והמורים והמה יסדרו לימודם שיהי' הכל בטופס הישן, על יסודי היראה וחוקי מוסר והממשלה.

¹²³⁴⁵⁶⁷

(ב) היות ידוע שיסוד האמונה הישראלית תלוי במאכלי כשר, ע"כ מבקשים מאת הממשלה שתטיב בחסדה עלינו להרשות לכל הישראלים היושבים בבית המאסר והעובדים בצבא (שלא בשעת מלחמה), שינתן להם פתבגם מאכלי כשר, וגם ינתן להם רשות להיות נושאים ציצית במלבושיהם, להתפלל ערב ובקר וללבוש תפלין בעת תפלתם, ולהתנהג במנהגי דת ישראל בעת שלא יפריע זה נגד חוקי הממשלה.

(ג) שכל הקצבים והשובי"ם ומוכרי דבר אכילה שנוגע לדת הישראלי כמו קמחא דפסחא, יהיו בכל ענינם תחת הנהגת הרב דמתא, ובכל עת ובכל זמן יהי' כח ביד הרב לתבוע עונש על המערימים בזה, שלבד עונש המרמה את חבירו עוד יענשו בתור מפר דת ישראלי.

¹²³⁴⁵⁶⁷

(ד) עושי בתים ורצועות לתפילין וסופרי ספרים, תפילין ומזוזות, לא יורשו למכור מטעם הממשלה רק ע"פ תעודות הרבנים החרדים, ואם ימצאו הרבנים בזה איזה קלקול מלבד התרחקותו על להבא יענש ויובא בפלילים על שהכשיל את הרבים למפרע.

(ה) שירשו לנו לעשות עירובין בכל עיר כי זה יסוד גדול לשמירת שבת, ושבת היא מעיקרי יסודי האמונה.

"בדבר נסיעת הרבנים לחו"ל היום שנסעו שלשה רבנים מאוסטראווא ווינסקא וגריצא, ואחד מווארשא שהי' תלמידי באיוואנגראד ר' יוסף לעוו וכו'".

ו) לבקש מהממשלה שיובחרו לשבת בפ"ב בה"דאפארטאמענט הדותאווני" גם מרבני פלכי פולין החרדים יחד עם רבני רוסיא.

ז) האחרון הכי נכבד, הוסיפו להחליט שנחוץ לבקש מהממשלה, שינתן עוז ותעצומות להרבנים שיהי' בכוחם להרים דת הישראלי בכל דבר שיראו הפרעת הדת, ע"י שינתן להם כח להוראות שעה לגדור פרצת עמנו בדבר אשר לא יהי' נגד חוקי הממשלה יר"ה, וגם המבזה את קדשי בני ישראל יענש מטעה"מ כעונש המבזה יתר הדתות, והרב יהי' בתור תובע עלבון של קודש מבוזי'. וכן נכתב בהפרטי-כל שעוד יש ענינים רבים לפתור אותם, כמו עניני גיטין וקדושין שנעשו עפ"י דת משה וישראל, אף שלא נתאשרו עדיין מטעם הממשלה שכבר יהי' להם כל תוקף גיטין וקדושין, ועוד ענינים רבים עומדים על הפרק, אך מפני שנצרך לזה החלטת דעת כל רבני פלכי פולין, ועינינו צופות להאסיפה הכללית שתהי' באחת הערים או בווארשא, ע"כ הנחנו הדברים עד האסיפה הכללית, ומשם בארה להישיר יתר המעקשים הפרושים לרגלי האמונה.

בתור באי כח הפלך להאסיפה הכללית נבחרו ששה רבנים, ואלה הם: הרה"ג מסאקולוב, ווענגראווא, ראדזין, מעזריטש, יאנאווא, זיעליחאו. ונבחרו שלשה רבנים סגנים, ממלאי מקומם של הראשונים, ואלו הם: הרה"ג מווישניץ, מארד וקאדניע.

*

אחרי גמר החלטת הפרטי-כל, שמו הרבנים פניהם לחשוב מועצות איך לגדור גדר לעמוד בפני פרצת הדור החדש ואיך להרים מכשול מדרך בני עמינו, אשר כזרם נחל שוטף, שוטף ברעש גדול, ומתנשא ח"ו למחות את יקום מוסדי היהדות, וכל אחד מהרבנים הציע צערו לרבים והודיע המועקה אשר הושמה במתנינו, ואחר המו"מ של הלכה עשו בזה תקנות קבועות למוסרם לדפוס, למען לשלחם להפיצם עפ"י תבל. ולדוגמא אודיע לבית המערכת "הקול יעקב" פרט אחד. ראוי להדפיסו ולפרסמו למען יראו כל הרבנים יושבי על מדין, וידרשו רבים מזה בכל עיר ועיר. וזה לשון התקנה:

הרמת מכשול ואזהרה לרבים!

אחב"י החרדים על דבר ד' ודתו, להיות כי רבה מאד המכשלה, אשר נודעה לנו בעניני **כתיבת סת"ם ומלאכת הבתים ורצועות וציצית** אשר כל השומע תצילנה אזניו, וכאשר עיניכם תחזינה מישרים, במעט מהרבה אשר לדוגמא נציג לפניכם את אשר נודע לנו.

הרהגה"צ האבד"ק סאקולוב, אחרי אשר מצא בהתפילין הבאים מעיר סלאנים שהיו נמכרים בווארשא בהסקלאד של ר' מרדכי יוסף בליומענבערג ברחוב פראנצישקאנער שהיו תפורים בחוטי פשתן, והרבה עשירות זוגות תפילין היו ריקנים בלא פרשיות, ונכשלו הרבה מישראל בשגגה לי"ע.

ואח"כ השמצה הגדולה אשר מצא, שקרע ממש לבב כל שומעים, שפתח זוג תפילין ובאמצע הפרשה של יד הי' מונח מעוטף בהפרשה הקדושה שתי וערב ר"ל מעור, ומושחר בשחור של בית, ותפור בגידין להכעיס כדי שלא יתפרד השתי מן הערב. עשה אח"כ חקירה בסלאנים והשיג משם ידועות מבהילות אשר תצילנה האזנים משמוע, איך המצוים אצל סת"ם לא די שאינם מומחים אך נמצא ביניהם עוברים להכעיס חשודים על כל דבר.

סיבת ההירוס שנעשה בעתים האחרונים במלאכת הקודש הזאת — גילו לנו הרבנים החרדים אותם אשר גם בעריהם נעשים דברים שבקדושה האלה — הוא מפני שהחלו לעשות מסת"ם ובתים ורצועות ומזוזות פאבריקען על טאנדייט, לשלוח לכל קצוי ארץ, והתחילו להשתמש בפועלים צעירים למאות ולאלפים לחנכם במלאכת הכתיבה, ומזה נתרבה זדון ומכשול לכל בית ישראל, כי יש ביניהם פושעים גמורים מחללי שבת בפרהסיא מגולחי זקן עושים להכעיס לכתוב שלא כסדרן וחק תוכות.

רב גאון אחד הודיע שידוע מסת"ם שהמה נכתבים בשבת, אוי לעינים שכך רואות ואזנים שכך שומעות. וכבר נסו הרבנים להעמיד משגיחים ונאמנים אבל לא מצאו בזה די סיפוק להסיר המכשלה, מפני כי הפושעים הללו היודעים לאמן ידיהם לכתובה ולעשיית הבתים,

עושים במחשך מעשיהם ומוכרים להסקאלדעס ולמחזרים בעיירות, סת"ם בתים ורצועות בזול גדול, והכל רצים למקום שהוא בזול.

גם נתרבו ר"ל בכל העיירות גנבים שגונבים ס"ת ויריעות, ואחר החיפוש נודענו שיש בווארשא ובשאר עיירות סקלאדעס שלוקחים ס"ת מגנבים ושולחים אותם לארץ "אמעריקא" וליתר מדינות. הוי ואבוי על גודל הפרצה שמכשילים אלפים ורבות מישראל, בסת"ם פסולים ובעון קרקפתא דלא מנחי תפילין. והרה"ג האב"ד דלוקאווא במכתבו להרב הגה"ק דסאקאלוב בקול מר צורח ע"ז, ומבקש להסיר העון פלילי הזה.

וכן הרה"ג מווענגראווי גילה עוד זיוף חדש כי הבתים היפים שיש עליהם גלאנץ עב, מלבד החשש הנמצא בפוסקים עליהם שאין בית רואה את האויר ולא ניכר אם הם מעור אחד, עוד נוסף כעת זיוף חדש שהמה קונים כל הבתים הישנים הגנוזים ופסולים, שמונחים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ומיפים אותם בהגלאנץ הזה, ואז לא ניכר כלל הפסלות שהי' בהם מתחלה, ומוכרים אותם בתור בתים כשרים ויפים. קלט

הרב הגה"צ מסאקאלוב הראה עוד שמצה אשר נגלתה לו ע"י שגזר על בני עירו להגיה כ"א התפילין ומזוזות, ומצא בתפילין בהרבה עשירות זוגות אשר הארבע פרשיות של ראש היו נכתבים בארבעה ידות בכתב משונה זמ"ז, עד שחקר ומצא שיש מוכרי בתים ופרשיות שלוקטים מבתי כנסיות הפרשיות הפסולות הגנוזות שמה. ויש סופרים ריקים ופוחזים שכותבים פרשה אחת כדי להשלים זוג פרשיות, והמה פסולים ממש מפני שלא כסדרן. כן נוכחנו לדעת שהמזוזות שנקנים מהמסבבים בעיירות המה כמעט כולם פסולים מעיקרם.

קלט. אמר המו"ל: המכשלה הזאת נמשכה שנים רבות. ח"ל כ"ק אאזמור"ר זצ"ל שכתב מענין זה במכתב: דכירנא כד הוינא טליא הי' מכשלה גדולה בעיר ווענגראווע, ולא הי' ביד הרבנים והגדולים לתקן ולעשות מאומה. ואכן כ"ק אאזמור"ר זצ"ל לא קנה בתים מאומן יד שלא הי' מכירו, רק קנה תפילין ומזוזות, בתים ורצועות, מסופר יר"ש מרבים שהכירו, אף שהבתים לא היו חזקים כ"ב, ועי"ז הי' צריך לקנות בתים חדשים ולהחליפם בכל כמה שנים, ועלה לו לסכום רב.

ע"כ הסכמנו באסיפתנו אנחנו הרבנים מפלך שעדליץ, לקבוע תקנות קבועות על אלה האופנים:

[ארכיון תל אביב]

(א) החיוב על כל איש הירא וחרד לדבר ה', לקנות תפילין ומזוזות בעדו ובעד בניו מאת סופר דמתא, או מאת סופר מומחה וירא שמים הידוע לו מעיר אחרת. ואם יקנה מהמוכרים מחוייב עכ"פ ליתן אותם להגיה להסופר או להמו"צ שבעירו.

[ארכיון תל אביב]

(ב) כל סופר הבא למלאות ידו להיות כותב סת"ם באין עומד ע"ג, מחויב ליקח קבלה מהרב דמתא כמו כל שו"ב, ובקבלה יהי נכתב שהוא בקי בכל הדינים ששייכים לסת"ם ועל יראת חטאו ועל אומנתו, והקונים מחויבים לשאול ע"ז. מלבד זה כל מוכר בתים סת"ם ורצועות וציצית המסבב בעיירות למכור סחורתו, מחויב להראות להרב דמתא תעודה מהרב מעירו שיעיד על כשרותו של המוכר ועל יראת חטאו שראוי לסמוך על נאמנותו, והקונים מחויבים לשאול ע"ז, ועי"כ יהי אימת רבם על האומנים בביתם, והרב יוכל אז להשפיע כחו על כל הפועלים והבע"ב, וזה עיקר גדול.

[ארכיון תל אביב]

(ג) המוכר סת"ם בתים ורצועות וציצית מחויב להביא עמו הכשר מיוחד על הסחורה שלו שנעשית בהכשר עפ"י השגחת הרב דמתא, ויהי מפורש בההכשר כמה זוגות בתים ומזוזות ורצועות וציצית שלקח בעירו למכירה, ואחרי שימכור באיזו עיר מחויב ללכת את הרב דמתא שיכתוב על תעודתו שמכר מסחורתו כך וכך ונשאר בידו למכור עוד כך וכך.

(ד) אין המוכר סת"ם נאמן להניח פרשיות בתוך הבתים לבדו, כי אינו מוחזק מומחה לאותו דבר שיוכל להגיה סת"ם, רק אם יהי לו תעודה מיוחדת מהרב שבעירו שיודע דיני סת"ם וסדר הנחתם.

(ה) כל הסת"ם ורצועות וציצית מפולין ומרוסיא הבאים להסקלאדעס למכור לא יתקבלו, זולת אם יהי על הארגו הכשר הרב דמתא או ב"כ המעיד על כשרותם, ושיהי מפורט הכמות המונח בהארגו, ומחויבים הרבנים למנות בכל סקלאד משגיח ונאמן ובעל מגיה שיודע דיני אותיות שישגיחו בעין פקיחא על הסחורה הבאה

לבית מסחרם ועל הכשרם, ויגיהו הכל בהגהה מדוייקת שנית ויניחו חותם שלהם שנית.

(ו) ספר תורה שלימה או יריעות אחדות לא יקנה שום איש, רק אם יהי' תעודת הרב דמתא על סיבת מכירתם ועל כשרותם.

ועל זה באו כל הרבנים על החתום

הק' יצחק זעליג מקאצק האבד"ק סאקולוב
 הק' יחיאל מיכל ראבינאוויטש האבד"ק נאווימינסק
 הק' שמואל ז"ק האבד"ק ביאלע
 הק' שמואל ווייס האבד"ק ווענגראווי
 הק' שמואל שלמה בראהן האבד"ק ליקאווא
 הק' דוב נחמן שפירא אבד"ק מעזריטש
 הק' יצחק דוד הכהן אבד"ק זעליחוב
 הק' יחיאל בהר"י ז"ל דימויץ בשעדליץ
הק' שמואל יעקב קאפיל הכהן אבד"ק מאדזיץ
 הק' מרדכי גאלדבערג האבד"ק לאשיץ
 הק' חיים פיין האבד"ק ראדזין
 הק' אהרן פעלדמאן אבד"ק יאנאווע
 הק' יצחק יעקב שיינבלום אבד"ק ווישניץ
 הק' יצחק דובער האבד"ק למאז
 הק' שלמה יהודא ליב אלבערשטיין אבד"ק סטאק
 הק' מאיר תנחום יעקב האבד"ק רשאש
 הק' אשר עפשטיין האבד"ק טרעספאליע
 הק' משה גילערינטער אבד"ק מארד
 הק' ישראל חיים גאלדבערג אבד"ק סטאצק
 הק' מרדכי צבי הירש האבד"ק וואהין
 הק' אלעזר הלוי אייבישיטץ האבד"ק סטערדין
 הק' עזריאל חיים האבד"ק אשעצק
 הק' כתריאל הלוי עפשטיין אבד"ק קאסוב
 הק' משה ארי' פרידמאן אבד"ק קאדניע

החברות

אוצר החכמה

הק' משה יפה אבד"ק פישציץ

הק' חנוך העניך אורנער אבד"ק לאסקירוב

הק' צבי הירש ראבינאוויטש דומ"ץ באוסטראווי

[אוצר החכמה]

הק' אברהם דוב בהה"ג מרקיל שלמה ז"ל הכ"מ אבד"ק סארנאק

הק' גרשון מאניש אבד"ק ליסאביק

ומה מאוד נעמה הצעת הרה"ג מליקאווא אם יעזור השי"ת

[אוצר החכמה]

ויתקבלו דבריו, שהוא יודע היטב המעוות של הפרשיות והמזוזות

שנקלחים להסקלאדעס ולהמוכרים ע"פ תבל, שהציע שכל כריכה של

פרשיות ומזוזות יהי נמשכים בחוט עם חותם של נטף מהרב דמתא

ומהמשגיח עם נומער מיוחד לכל פרשה ומזוזה. והנה עתה עת הכושר

לעמוד למנין ע"ז, כי כבר התחילו גם באמעריקא לדרוש ע"ז, ואם

[אוצר החכמה]

לא עכשיו אימתי. וכל הרבנים מבקשים ממערכת "הקול יעקב" לדפוס

[אוצר החכמה]

את כל זאת תיכף, למען יפורסמו תקנותינו בכל המדינה, ולמען ידעו

כל הרבנים וכל מי שנוגע יראת ד' בלבו למלאות אחרי התקנות.

יתר התקנות בשאר הענינים אשר מצאנו לנחוץ לתקן את בדק

בית ישראל ההרוס, נפרסם אי"ה בגליונות הבאים.

הכותב בשם ועד הרבנים, בר"ח תמוז דהאי שתא שנת תרס"ח

בעיר סאקולוב, בהתועדות יחד כל רבני פלך שעדליץ.

[אוצר החכמה]

משה תנחום ספרא דדיינא בעיר סאקולוב

גם הי' רבינו בין החותמים על המודעה בענין איסור נתינת כסף

עבור משרת הרבנות, בתור אב"ד מאדזיץ, יחד עם האדמו"ר רבי ישראל

ממאדזיץ זצ"ל, ונדפס בשו"ת אבני נזר ח"ב סי' תס"ה.

* * *

באמצע שנת תר"ע עזב רבינו את מאדזיץ ועבר לשמש בתור ראב"ד

בעיר לובלין קמ.

קמ. ראה תשובתו הנדפסת בספר עמק יהושע אחרון (להרה"ג רבי יהושע אלטר ווילדמאן זצ"ל

אבד"ק קאנסקאוואלע) חתומה א' לך ב' חשון תר"ע, בעיר איוואנגראד. ובהסכמתו על הספר הנ"ל,